

УДК: 378.1; 336.1

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2\(22\)-133-144](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2020-2(22)-133-144)

Лопушинський Іван Петрович,

доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет, 73000, м. Херсон, Бериславське шосе, 24, тел.: (095) 515-73-49, e-mail: doctordumetaua@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3930-746X>

Лопушинский Иван Петрович,

доктор наук по государственному управлению, профессор, заслуженный работник образования Украины, заведующий кафедрой государственного управления и местного самоуправления, Херсонский национальный технический университет, 73000 г. Херсон, Бериславское шоссе, 24, тел. : (095) 515-73 49, e-mail: doctordumetaua@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3930-746X>

Lopushynskyi Ivan Petrovich,

Doctor of Science in State Administration, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Head of the Department of Public Administration and Local Self-Government of Kherson National Technician University, 73000, Kherson, tel(095) 515-73-49, e-mail: doctordumetaua@meta.ua, <https://orcid.org/0000-0002-3930-746X>

Быков Роман Юрійович,

кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Херсонський національний технічний університет, 73000, м. Херсон, Бериславське шосе, 24, 067-551-67-31, e-mail: r.bykov.morgan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2575-5042>

Быков Роман Юрьевич,

кандидат наук по государственному управлению, доцент кафедры государственного управления и местного самоуправления, Херсонский национальный технический университет, 73000 г. Херсон, Бериславское шоссе, 24, 067-551-67-31, e-mail: r.bykov.morgan@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2575-5042>

Bykov Roman Yurievich,

Candidate of Sciences in State Administration, Department of Public Administration and Local Self-Government of Kherson National Technician University, 73000, Kherson,

ГЕНДЕРНО ОРІЄНТОВАНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Анотація. Досліджується проблематика гендерно орієнтованого бюджетування як інструменту гендерно чутливої політики, що дає можливість забезпечити гендерну рівність, підвищити ефективність використання бюджетних коштів та досягти справедливого розподілу бюджетних видатків за статевою ознакою. Проаналізовано національну законодавчу базу забезпечення гендерно орієнтованого бюджетування. Визначено, що гендерний аналіз є інструментом для вивчення соціально-економічних відмінностей між жінками та чоловіками, дівчатами і хлопцями. Зазначено основні кроки проведення гендерного бюджетного аналізу. Обґрунтовано, що гендерно орієнтоване бюджетування як інструмент управлінської технології дозволяє оцінити, як і якою мірою державна політика у сфері розподілу видатків бюджету впливає на чоловіків і жінок (дівчат і хлопців) як споживачів послуг, користувачів інфраструктури та платників податків. Установлено, що гендерне бюджетування стосується як дохідної, так і видаткової частини бюджету; означає бюджетування, у центрі якого люди за їхньою статевою належністю (як дорослі, так і діти), що спонукає до більш ретельного вивчення результатів виконання бюджету; закликає до участі ширше коло зацікавлених осіб, а також укорінює демократичні процеси. Отже, виділяючи кошти на заклади охорони здоров'я, освіти, спорту, соціальної політики, слід урахувати гендерний аспект і пам'ятати, що потреби жінок і чоловіків, дівчат і хлопців є різними. Доведено, що суть гендерно орієнтованого бюджетування — цього нового для України інструменту — планування дохідної та видаткової частини державного і місцевого бюджетів з огляду на те, хто буде кінцевим споживачем тих послуг, що фінансуються відповідним бюджетом. Тобто загальна мета гендерно орієнтованого бюджетування — підвищення економічної ефективності та прозорості видатків бюджету з урахуванням потреб жінок і чоловіків, дівчат і хлопців.

Ключові слова: бюджет, бюджетування; бюджетний процес, програмно-цільовий метод; гендерна політика, гендерно орієнтоване бюджетування, управлінські технології.

ГЕНДЕРНО ОРИЕНТИРОВАННОЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ДОСТИЖЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА

Аннотация. Исследуется проблематика гендерно ориентированного бюджетирования как инструмента гендерно чувствительной политики,

что позволяет обеспечить гендерное равенство, повысить эффективность использования бюджетных средств и достичь справедливого распределения бюджетных расходов по половому признаку. Проанализирована национальная законодательная база обеспечения гендерно ориентированного бюджетирования. Определено, что гендерный анализ является инструментом для изучения социально-экономических различий между женщинами и мужчинами, девушками и парнями. Указаны основные шаги проведения гендерного бюджетного анализа. Обосновано, что гендерно ориентированное бюджетирование как инструмент управленческой технологии позволяет оценить как и в какой мере государственная политика в сфере распределения расходов бюджета влияет на мужчин и женщин (девушек и юношей) как потребителей услуг, пользователей инфраструктуры и налогоплательщиков. Установлено, что гендерное бюджетирование касается как доходной, так и расходной части бюджета; означает бюджетирование, в центре которого люди с их половой принадлежностью (как взрослые, так и дети), что побуждает к более тщательному изучению результатов исполнения бюджета; призывает к участию широкий круг заинтересованных лиц, а также укореняет демократические процессы. Итак, выделяя средства на учреждения здравоохранения, образования, спорта, социальной политики, следует учесть гендерный аспект и помнить, что потребности женщин и мужчин, девушек и парней разные. Доказано, что суть гендерно ориентированного бюджетирования — этого нового для Украины инструмента — планирование доходной и расходной части государственного и местного бюджетов с учетом того, кто будет конечным потребителем тех услуг, которые финансируются соответствующим бюджетом. То есть общая цель гендерно ориентированного бюджетирования — повышение экономической эффективности и прозрачности расходов бюджета с учетом потребностей женщин и мужчин, девушек и парней.

Ключевые слова: бюджет, бюджетирование; бюджетный процесс, программно-целевой метод, гендерная политика, гендерно ориентированное бюджетирование, управленческие технологии.

GENDER ORIENTED BUDGETING AS A TOOL FOR ACHIEVING GENDER EQUALITY

Abstract. The article explores the issues of gender-oriented budgeting as a tool of gender-sensitive policy, which enables to ensure gender equality, increase the efficiency of use of the budgetary funds and achieve a fair distribution of the budgetary expenditures by gender. The national legislative framework for gender budgeting has been analyzed. Gender analysis has been identified as a tool for examining the socio-economic differences between women and men, girls and boys. The main steps of the gender budgeting analysis are outlined. It is substantiated that gender-oriented budgeting, as a management technology tool, allows us to assess how and to what extent the public budget spending policies affect men and women (girls and boys) as service consumers, infrastructure users and

taxpayers. Gender budgeting was found to relate to both the revenue and expenditure side of the budget; means budgeting centered on people by their gender (both adults and children); prompting a more thorough examination of the results of the budget implementation; calls for a broader range of stakeholders to participate, and therefore, forges democratic processes. Therefore, when allocating funds to healthcare, education, sports, social policy institutions, one should consider the gender dimension and keep in mind that the needs of women and men, girls and boys are different. It is proved that the essence of gender-oriented budgeting – this new tool for Ukraine – is to plan the revenue and expenditure part of the state and local budgets with respect to who will be the end consumer of the services financed by the respective budget. That is, the overall goal of the gender-oriented budgeting is to increase economic efficiency and transparency of the budget expenditures, taking into account the needs of women and men, girls and boys.

Keywords: budget, budgeting; budget process, program-target method; gender policy, gender-oriented budgeting, management technology.

Постановка проблеми. Урахування інтересів, потреб, можливостей та досвіду різних груп жінок та чоловіків (дівчат і хлопців) у всіх сферах життєдіяльності суспільства лежить в основі гендерно чутливої політики країни. Одним із дієвих інструментів впровадження гендерно чутливої політики є гендерно орієнтоване бюджетування (ГОб). Це визнаний у всьому світі ефективний інструмент досягнення гендерної рівності, що сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. ГОб – це застосування комплексного гендерного підходу в бюджетній політиці та бюджетному процесі на державному й місцевому рівнях, що включає розподіл бюджетних коштів за гендерним принципом, а також спричиняє посилення прозорості та підконтрольності. Розуміння гендеру – це усвідомлення того, яке значення для суспільства мають гендер та гендерні відносини, а також як їх

оцінює уряд. Такий принцип є відправною точкою в роботі щодо подолання гендерної нерівності та сприяє побудові рівноправного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом до висвітлення проблем гендерно орієнтованого бюджетування зверталися В. Биховченко (гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів) [1], О. Голинська (гендерно орієнтоване бюджетування як критеріальна основа ефективності бюджетних програм) [5], С. Даниленко, К. Лубинець, Г. Терещенко, О. Чернюк (шляхи запровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні) [6], Н. Жовницька (гендерно орієнтований бюджет, скерований на людину) [7], Т. Іваніна, О. Жукова, С. Євченко, Н. Карпець, О. Микитась, О. Остапчук, Н. Рябушенко, О. Ярош (теорія і практика гендерно орієтова-

ного бюджетування в Україні) [4], Г. Терещенко, О. Чернюк (розвиток гендерно орієнтованого бюджетування в галузі освіти України) [8] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас у їхніх та інших розвідках по суті не розглядаються питання гендерно орієнтованого бюджетування у зв'язку із запровадженням, починаючи з 2019 року, програмно-цільового методу складання бюджету на місцевому рівні.

Формування цілей статті. Саме тому метою нашої статті і стало висвітлення проблем гендерно орієнтованого бюджетування, що виникли через запровадження програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу. Для перших двох десятиліть ХХІ ст. характерні стрімкі зміни та поступи, водночас усе ще в світі продовжується боротьба за рівні права для всіх, незалежно від раси, релігії, політичних уподобань, ставлення до світу та, звісно, статі. Питання гендерної рівності й досі залишається серед провідних у світі.

Нині політика гендерної рівності є важливим чинником глобального розвитку і фундаментальним правом людини. Більшість урядів країн світу взяли на себе зобов'язання щодо досягнення цілей гендерної рівності і впровадження гендерних аспектів у державну політику. З цією метою було створено численні інструменти і підходи. Починаючи з 1995 року, низка міжнародних організацій та інституцій, зокрема Фонд розвитку для жінок ООН (ЮНІФЕМ, зараз

ООН Жінки), Програма розвитку ООН (ПРООН), Європейська економічна комісія ООН (ЄЕК ООН) та інші, виступили ініціаторами інтегрування гендерного підходу до бюджетів і таким чином сприяли розвитку концепції і стратегії гендерно орієнтованого бюджетування (ГОБ).

Поняття “гендерний бюджет” (англ. *genderbudget*) було запропоновано в результаті ухвалення Платформи дій на Пекінській конференції (1995 рік), де наголошувалося, що уряди повинні докласти всіх зусиль для систематичного вивчення того, як витрачено бюджетні кошти держсектору, чи витрачено їх на користь людини. Це, зокрема, вимагатиме обліку гендерної проблематики в бюджетних рішеннях щодо політики та програм, а також адекватного фінансування спеціальних програм для забезпечення рівності між жінками та чоловіками.

Гендерне бюджетування використовується для досягнення гендерної рівності, що сприяє підвищенню ефективності використання бюджетних коштів. Воно належить до різних процесів та інструментів, за допомогою яких ураховуються специфічні інтереси жінок і чоловіків (дівчат і хлопців) під час розподілу бюджетних ресурсів на всіх рівнях.

Водночас й Україна робить усе можливе, насамперед у правовому полі, для забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок (дівчат і хлопців). Гендерна рівність перш за все стосується політичного, економічного та соціального розвитку. Саме тому питання рівності та недискримінації мусять бути обов'язковим складником програм-

них документів будь-якої цивілізованої країни.

На забезпеченні рівності прав та можливостей жінок і чоловіків у різних сферах їхньої діяльності наголошує Конституція України. Стаття 24 Основного Закону дає тлумачення застосування принципів рівності та недискримінації, водночас наголошуючи на особливій увазі, якої потребують жінки.

Крім того, у цьому Документі державної ваги наголошується на важливому аспекті принципу рівності — потребі застосування однакових стандартів прав та обов'язків до всіх осіб без винятку. Гендерна рівність — це рівний правовий статус жінок і чоловіків (дівчат і хлопців) та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства (стаття 1 Закону України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків”). Й одне із завдань, що ми ставимо перед собою як країна, як спільнота, як цивілізована нація — використання гендерного підходу під час формування та використання бюджету.

У цьому зв'язку як перед органами виконавчої влади на місцях (обл-і райдержадміністраціями, міськими, селищними і сільськими виконавчими комітетами та виконавчими комітетами рад об'єднаних територіальних громад (ОТГ), так і неурядовими організаціями (НУО) постійно постають питання про те, як урахувати потреби різних груп населення в плануванні бюджету громади; чому розвинені країни надають значної уваги гендерно орієнтованому бюджету;

чому важливо впроваджувати таку практику в Україні; які результати отримали міські та селищні громади, коли стали враховувати потреби жінок і чоловіків під час планування бюджету; чому громаді вигідно мати гендерно орієнтований бюджет; чому врахування потреб жінок і чоловіків (дівчаток і хлопчиків) сприяє ефективному використанню коштів громади тощо.

Таким чином, гендерно орієнтоване бюджетування (ГОВ) — це спосіб бюджетування, у центрі якого конкретні люди — жінки й чоловіки, дівчатка і хлопчики з різних соціальних та демографічних груп.

Основними нормативними документами, що визначають державну політику гендерного бюджетування в Україні, є:

- Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015 “Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини” та План дій щодо її виконання;

- Річна національна програма під егідою Комісії Україна – НАТО, затверджена Указом Президента України від 28 березня 2018 року № 89/2018 (розділ “Гендерна рівність”);

- Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2018 року № 273;

- Національний план дій із виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 “Жінки, мир, безпека” на період до 2020 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 року № 113;

- Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 року № 142-р (далі — Стратегія № 142);

- Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII “Про запобігання та протидію домашньому насильству”;

- Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV “Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” (далі — Закон № 2866-IV);

- Закон від 20 вересня 2011 року № 3739-VI “Про протидію торгівлі людьми”;

- Закон від 6 вересня 2012 року № 5207-VI “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”;

- Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 р. № 1 [11] та ін.

Бюджетний кодекс України (БКУ) визначає бюджет як план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, що здійснюються відповідно органами державної влади, органами місцевого самоврядування впродовж бюджетного періоду (з 1 січня до 31 грудня) [2]. Саме тому діяльність органів місцевої влади має бути пов'язана з отриманням життєво необхідних послуг та забезпеченням справедливого розподілу ресурсів в інтересах жінок і чоловіків (дівчат і хлопців).

Із цього погляду однією з ефективних стратегій є впровадження ГОБ. Упровадження ГОБ можливе на різ-

них рівнях — від загальнодержавного бюджету до бюджету невеликої громади. При цьому ГОБ може мати різну спрямованість — стосуватися аналізу бюджету загалом або зосереджуватися на конкретному секторі (наприклад, охороні здоров'я), може реалізовуватися на різних етапах бюджетного циклу (наприклад, на етапі планування чи аудиту бюджету) [7].

Реформу ГОБ, що безпосередньо пов'язана із запровадженням програмно-цільового методу бюджетування (далі — ПЦМ), в Україні очолює Міністерство фінансів України. Принагідно зазначимо, що відповідно до ст. 20 БКУ в основі ПЦМ бюджетування лежить планування та розподіл бюджетних коштів, а також аналіз зіставлення витрат і досягнутих результатів. ПЦМ складання бюджету — це згрупування різних бюджетних витрат в окремі програми таким чином, щоб кожен статтю витрат було закріплено за певним видом програми. Гендерне бюджетування прагне задовольнити людські потреби за допомогою бюджетних процесів [2].

Як уже зазначалося вище, 2 січня 2019 року Міністерство фінансів України затвердило Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі [11]. Це означає, що з 2019 року всім міністерствам та службам в Україні рекомендовано включати гендерні показники для підготовки бюджетних програм.

Крім державних органів та органів місцевого самоврядування, до реалізації ГОБ активно долучаються окремі держави, європейські струк-

тури та НУО України. Так, зокрема, у нашій державі з листопада 2013 р. до цього часу працює Проект “Гендерне бюджетування в Україні” (ГОБ Проект). Його мета — підвищити економічну ефективність і прозорість бюджетних асигнувань з урахуванням різних потреб жінок і чоловіків шляхом впровадження гендерно орієнтованого бюджетування (ГОБ) в Україні. Кінцева мета ГОБ — посилення результатів бюджетної політики шляхом запровадження гендерного і соціального аспекту як аналітичної категорії, що безпосередньо сприяє реформуванню управління державними фінансами. Тобто ГОБ — одна із потужних реформ фінансової системи України. Фінансує Проект Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA) [10].

2018 року в Україні розпочався безоплатний курс “Гендерно орієнтоване бюджетування для розвитку громад” на платформі Prometheus. Курс розроблено на замовлення Асоціації міст України (АМУ) в межах проекту USAID “Розробка курсу на зміцнення місцевого самоврядування в Україні” (ПУЛЬС), що впроваджує АМУ, у співпраці з проектом “Гендерне бюджетування в Україні” (ГОБ), що фінансується, як уже було сказано, — Швецією. Курс збагачено практичним досвідом та матеріалами програм “ООН Жінки” та Національного демократичного інституту міжнародних відносин (NDI), що працює в межах програми USAID “Децентралізація приносить кращі результати та ефективність” (DOBRE).

Основними складниками процесу гендерно орієнтованого бюджетуван-

ня є: 1) гендерний бюджетний аналіз; 2) зміни в програмах та бюджетах; 3) системна інтеграція ГОБ до бюджетного процесу. Ключовим компонентом у процесі впровадження гендерно орієнтованого бюджетування є гендерний бюджетний аналіз.

Місія ГОБ — це скорочення так званих “гендерних розривів” — різниці в будь-якій сфері між жінками та чоловіками (дівчатами і хлопцями) щодо рівня їх участі, доступу, прав, винагород та пільг. ГОБ базується на гендерній справедливості, що передбачає рівноправність і справедливість у розподілі статків і відповідальності між жінками та чоловіками, увагу до потреб осіб, які можуть бути різними, для досягнення гендерного балансу [7].

Н. Жовницька, зокрема, наводить приклад скорочення “гендерних розривів”. За статистичними даними, у ДЮСШ навчається 40 % дівчат і 60 % хлопців. Дівчата займаються більш “дешевими” видами спорту (художня гімнастика та гребля), а хлопці — дорожчими (футбол і хокей). Отже, на навчання хлопців витрачається більше коштів. Проте дівчата в змаганнях виборюють більше медалей. Ми маємо справу з “гендерним перекосом”. Це і не добре, і не погано, це — факт. Гендерні перекоси слід виявляти та усувати на початкових стадіях. У нашому разі — у школах. Урок фізичної культури — це перша ланка, де діти бачать, що таке фізкультура і спорт. Керівник або педагог, який проводить урок, повинен мотивувати насамперед дівчат, тому що хлопці залюбки йдуть на фізкультуру, а дівчата по-різному відносяться до цього навчального предмета.

Можливо, треба переглянути або змінити програми уроків фізкультури та спортивних секцій, оскільки не завжди дівчата хочуть грати в спортивні ігри, а ось аеробіка чи гімнастика їм були б більше до вподоби [7].

Отже, важливо не лише ставити питання задоволення потреб жінок і чоловіків (дівчат і хлопців) у всій їх різноманітності, а й шукати шляхи їх розв'язання через програми та бюджети. Саме тому суспільство має широке коло ініціатив із гендерного бюджетування, так звані гендерні бюджетні ініціативи (ГБІ). Це конкретні заходи/кампанії, пов'язані з можливістю змінювати бюджети та політику держави в бік більшої гендерної рівності. Їх реалізація може набувати різноманітних форм залежно від політичного рівня, ступеня охоплення та бюджетного етапу, на якому вони здійснюються.

До найбільш популярних заходів ГОБ належать:

- дослідження;
- адвокація;
- моніторинг;
- навчання;
- підвищення інформованості;
- аналіз і розроблення відповідних планів, програм тощо.

Українська методика ГОБ складається з трьох основних компонентів:

- проведення гендерного бюджетного аналізу;
- унесення змін до програм та бюджетів;
- системна інтеграція ГОБ до процесів планування та бюджетування [7].

Зрозуміло, що робота в межах ГОБ насамперед вимагає широкого спектру діяльності в галузі законо-

давства і бюджетування. Це так звані “точки входу”, основними з яких є:

- розроблення гендерної статистики, що дає потрібну інформацію для кращого орієнтування в ситуації та для виправлення гендерної асиметрії та дисбалансу;
- проведення інформаційної та просвітницької роботи з гендерних питань, котра, насамперед, передбачає роз'яснення національної політики щодо гендерної рівності;
- створення можливостей для участі чоловіків і жінок у гендерному бюджетуванні [7].

Н. Жовницька визначає основні завдання ГОБ. Серед них:

- забезпечення справедливої бюджетної політики та сприяння зменшенню нерівності між жінками та чоловіками в усіх сферах суспільного життя;
- заохочення більш ефективного використання державних коштів (і коштів місцевих бюджетів — *авт.*) відповідно до заздалегідь визначених цілей щодо розподілу ресурсів та послуг, орієнтованих на чоловіків і жінок.
- поліпшення якості та ефективності державних (і комунальних — *авт.*) послуг щодо різних потреб чоловіків і жінок;
- забезпечення більшої прозорості державної політики, що реалізується національними, регіональними та місцевими органами влади [7].

Крім того, на думку Н. Жовницької, упровадження ГОБ:

- посилює як підзвітність, так і прозорість бюджетного процесу;
- забезпечує більшу адресність послуг і, відповідно, раціональне використання бюджетних коштів;

- сприяє підвищенню якості послуг для населення, оскільки вибудовуються чіткі орієнтири на конкретного споживача;

- посилює участь громадян у бюджетному процесі, особливо жінок [7].

Ці завдання набувають особливого значення в ситуаціях, коли потрібні додаткові зусилля, щоб забезпечити ефективне використання обмежених коштів та фінансування для задоволення потреб, наприклад уразливих категорій населення чи жінок і чоловіків у конфліктних та постконфліктних ситуаціях.

Висновки з даного дослідження.

Отже, виділяючи кошти на заклади охорони здоров'я, освіти, спорту, соціальної політики, слід урахувати гендерний аспект і пам'ятати, що потреби жінок і чоловіків, дівчат і хлопців є різними. Тобто суть ГОБ — цього нового для України інструменту — планування дохідної та видаткової частини державного і місцевого бюджетів з огляду на те, хто буде кінцевим споживачем тих послуг, що фінансуються відповідним бюджетом. Тобто загальна мета гендерно орієнтованого бюджетування – підвищення економічної ефективності та прозорості видатків бюджету з урахуванням потреб жінок і чоловіків, дівчат і хлопців.

Подальші дослідження порушеної нами в статті проблеми стосуватимуться висвітлення проблем гендерно орієнтованого бюджетування в галузі освіти на рівні об'єднаної територіальної громади (ОТГ).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Биховченко В. П.* Гендерне бюджетування на місцевому рівні як інструмент підвищення ефективності використання бюджетних коштів // Ефективна економіка: електронний журнал Дніпровського державного аграрно-економічного університету. № 1, 2019 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7042>
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позицій гендерної рівності. Посібник для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.un.org.ua/images/documents/4463/UA%20manual%20GRB%20Analysis_PRINT.pdf
4. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні: теорія і практика: метод. посіб. К.: ФОП Клименко, 2016. 92 с.
5. *Голинська О. В.* Гендерно-орієнтоване бюджетування як критеріальна основа ефективності бюджетних програм // Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. 2018. № 8 (1). С. 16–21. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>
6. *Даниленко С.* Шляхи запровадження гендерно-орієнтованого бюджетування в Україні / С. Даниленко, К. Лубинець, Г. Терещенко, О. Чернюк // Освітня аналітика України. 2018. Вип. 1. С. 103–115. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2018_1_12

7. Жовницька Н. Гендерно орієнтоване бюджетування з людським обличчям // Бюджетний процес, № 14 (738), 8 квітня 2019.
8. Терещенко Г. М. Розвиток ендерно орієнтованого бюджетування у галузі освіти України / Г. М. Терещенко, О. С. Чернюк // Наукові праці НДФІ. 2018. Вип. 1. С. 119–130. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2018_1_11
9. Офіційний вебсайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>
10. Офіційний вебсайт Проєкту “Гендерно орієнтоване бюджетування” (ГОБ) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://grbproject.org/>
11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес: наказ Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 р. № 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19>.

REFERENCES

1. Bykhovchenko V. P. (2019). Genderne biudzhetuvannia na mistsevomu rivni yak instrument pidvyshchennia efektyvnosti vykorystannia biudzhetnykh koshtiv [Gender Budgeting at the Local Level as a Tool for Improving Budget Efficiency]. *Efektyvna ekonomika – Effective Economics*, 1. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7042> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy “Biudzhetnyi kodeks Ukrainy” : vid 08 lypnia 2010 roku № 2456-VI [Law of Ukraine “Budget Code of Ukraine” from July 8, 2010, № 2456-VI]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> [in Ukrainian].
3. Genderno-orientovane biudzhetuvannia: analiz prohram, yaki finansuiutsia z biudzhetu, z pozytsii gendernoi rivnosti [Gender-oriented budgeting: An analysis of budget-funded programs from a gender perspective]. (n.d.). www.un.org.ua. Retrieved from http://www.un.org.ua/images/documents/4463/UA%20manual%20GRB%20Analysis_PRINT.pdf [in Ukrainian].
4. *Genderno-orientovane biudzhetuvannia v Ukraini: teoriia i praktyka* [Gender-oriented Budgeting in Ukraine: Theory and Practice]. (2016). Kyiv: FOP Klymenko [in Ukrainian].
5. Holynska O. V. (2018). Genderno-orientovane biudzhetuvannia yak kryterialna osnova efektyvnosti biudzhetnykh prohram [Gender-oriented budgeting as a criterion basis for the effectiveness of budget programs]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal “Internauka” – International scientific journal “Internship”*, 8(1), 16–21 [in Ukrainian].
6. Danylenko S., Lubynets K., Tereshchenko H., Cherniuk O. (2018). Shliakhy zaprovadzhennia genderno-orientovanoho biudzhetuvannia v Ukraini [Ways to introduce gender-oriented budgeting in Ukraine]. *Osvitnia analityka Ukrainy – Educational Analytics of Ukraine*, 1, 103–115. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2018_1_12 [in Ukrainian].
7. Zhovnytska N. (2019). Genderno orientovane biudzhetuvannia z liudskym oblychchiam [Gender-oriented Budgeting with a Human Face]. *Biudzhetnyi protses – Budget Process*, 14(738), 7–9 [in Ukrainian].
8. Tereshchenko H. M., Cherniuk O. S. (2018). Rozvytok enderno oriientovanoho biudzhetuvannia u haluzi osvity Ukrainy [Development of gender-oriented budgeting in the field of

- education of Ukraine]. *Naukovi pratsi NDFI – RFI Scientific Papers*, 1, 119–130. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2018_1_11 [in Ukrainian].
9. Ofitsiyni vebсайт Ministerstva finansiv Ukrainy [Official Website of the Ministry of Finance of Ukraine]. *www.mof.gov.ua*. Retrieved from <https://www.mof.gov.ua/uk> [in Ukrainian].
  10. Ofitsiyni vebсайт Proiektu “Gendero oriientovane biudzhetuвання” (HOB) [The official website of the Gender Oriented Budgeting (GOB)]. *grbproject.org*. Retrieved from <http://grbproject.org/> [in Ukrainian].
  11. Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy “Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii shchodo vprovadzhennia ta zastosuvannia genderno oriientovanoho pidkhopu v biudzhetni protses” : vid 02 sichnia 2019 roku № 1 [Order of the Ministry of Finance of Ukraine “On Approving Methodological Recommendations on Implementation and Application of Gender Oriented Approach to the Budget Process” from January 02, 2019, № 1]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19> [in Ukrainian].